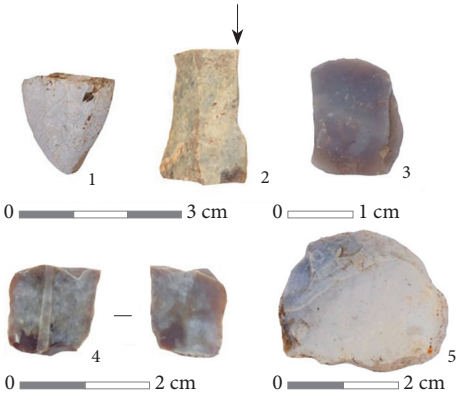

2 pav. Žvalgymų metu rasti dirbiniai: 1 – vienagalio skaldytinio fragmentas; 2 – šoninis rėžtukas; 3 – galinis gremžtukas; 4 – retušuota skeltė; 5 – nuoskalinis gremžtukas. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 2. Finds discovered during the survey: 1 – a unipolar core fragment; 2 – a transverse burin; 3 – an end scraper; 4 – a retouched blade; 5 – a flake scraper.

Trečiajai grupei skiriama Amalvo pelkės Š dalis ant kraštinio moreninio kalvagūbrio, esanti apie 400 m į PV nuo Paužiškių kaimo ir 1 km į R nuo Tipikų kaimo. Varnupių kaimo teritorijoje žvalgyti 2 dirbami laukai, aptikti 25 titnaginiai radiniai, tarp kurių buvo 9 skelčių fragmentai, 9 nuoskalos, nuoskalinis gremžtukas (2:5 pav.) ir 2 degę titnagai. Trečdalis radinių buvo pasidengę balkšva patina. Dirbiniai datuojami vėlyvuoju paleolitu – mezolitu. Neolito laikotarpio gludintų kirvių paplitimas aptariamame regione lieka neišaiškintas.

The 2016 Field Survey in Marijampolė Eldership

In 2016, a fieldwalking survey (a total of 21 ha) was conducted in Marijampolė eldership (Fig. 1) and 97 flint artefacts and pieces of debitage (Fig. 2) dating to the Late Neolithic–Mesolithic were discovered.

Vismantas Muralis

Belvederio gynybinis įtvirtinimas ir kapinynas

2017 m. balandžio 8 d. kartu su MINK vykdyti žvalgymai Belvederio gynybinio įtvirtinimo, vadinamo Šančiais (UK 2046), teritorijoje ir vizualiniame apsaugos pozonyje (Jurbarko r., Seredžiaus sen.). Jų metu vizualiai bei metalo ieškikliais žvalgytas apie 3,16 ha plotas. Metalo ieškikliais žvalgyta Belvederio gynybinio įtvirtinimo aikštelė, suskirstant ją į 2 sektorius (apie 720 m^2), ir vienas didelis plotas į Š nuo įtvirtinimo (apie 4500 m^2). Vėliau šio ploto ribas nuspręsta praplėsti į Š, kur yra ariamas laukas (2,64 ha). Metalo ieškikliu aptikus signalą, buvo kasama ne giliau nei 20 cm. Aptiktų radinių koordinatės nustatytos GPS imtuvu sudarant radimviečių žemėlapį (1 pav.).

Sprendžiant iš turimų duomenų, Belvederio įtvirtinimą galima priskirti tipiškam XVII a. bastioninio tipo lauko įtvirtinimui, pritaikytam pasirinktai vietovei. Greičiausiai tai buvo laikina kariuomenės apsistojimo vieta – įtvirtinta stovykla. Įtvirtinimai supilti suformuojant keturkampį redutą su dviem pagalbiniais bastionais. Belvederio įtvirtinimai yra Nemuno slėnio pakraštyje esančios aukštumos kampe, kurį iš R ir P supa Nemuno slėnis, iš PV – dauba, nusileidžianti į slėnį, ir tik iš Š–ŠV yra aukštuma. Jie užima ŠV–PR kryptimi orientuotą 43,5 m ilgio, 48,5 m pločio Š dalyje ir 33,5 m pločio P dalyje trapecijos formos plotą Nemuno dešiniojo kranto aukštutinėje terasoje, tarp dviejų griovių, pailgą ŠV–PR kryptimi. Aikštelė apjuosta 1 m aukščio, 14 m pločio pylimu. Pylimo Š dalyje yra 12x12 m dydžio bastionai. V bastiono vidaus ilgis – 11 m, plotis ties kakleliu – 11 m. Š bastiono vidaus ilgis – 11 m, plotis ties kakleliu – 14 m.

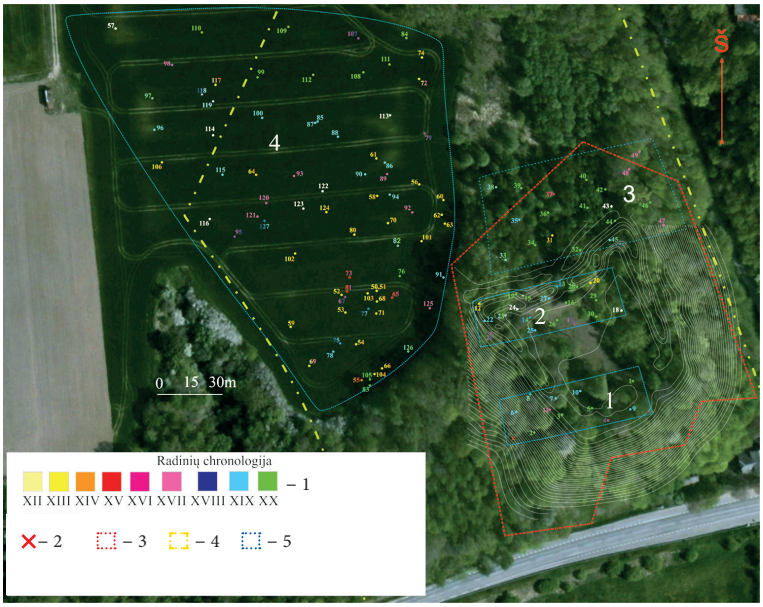

1 pav. Belvederio gynybinio įtvirtinimo ir jo aplinkos žvalgytų vietų planas: 1 – radinių chronologija amžiais (XII–XX a., nežinoma); 2 – sprogmuo; 3 – įtvirtinimo teritorija; 4 – įtvirtinimo vizualinės apsaugos pozonis; 5 – žvalgytų sektorių ribos. V. Muralio brėž.

Fig. 1. A plan of the Belvederis defensive fortification and the locations surveyed in its vicinity: 1 – chronology of the finds in centuries (12th–20th, unknown); 2 – explosive device; 3 – the fortification's territory; 4 – the fortification's visual protection subzone; 5 – boundaries of the surveyed sectors.

2 pav. Radiniai iš Belvederio: 1 – carinės Rusijos kariuomenės pėstininko kokarda; 2 – pasaginės segės liežuvėlis; 3 – pasaginė segė daugiakampiais galais; 4 – žiedas vyta priekine dalimi; 5 – muškietos kulka; 6 – pasaginės segės aguoniniais galais fragmentas; 7 – žiedas pastorinta priekine dalimi; 8 – pasaginė segė buoželės formos galais; 9 – žalvarinio karoliuko ruošinys (?); 10 – sidabrinis žiedas; 11 – kalavijo skersinio fragmentas; 12 – apyrankės trikampe briauna fragmentas. V. Muralio nuotr.

Fig. 2. Finds from Belvederis: 1 – Imperial Russian Army infantry cap badge; 2 – the pin from a penannular brooch; 3 – a penannular brooch with facetted terminals; 4 – a ring with a twisted wire head; 5– a musket ball; 6 – part of a penannular brooch with poppy head terminals; 7 – a ring with a thickened head; 8 – a penannular brooch with knob terminals; 9 – a bronze bead blank?; 10 – a silver ring; 11 – part of a sword crossguard; 12 – a fragment of a bracelet's triangular edge.

Žvalgant rasta per 30 kg metalo, datuojamo XX a. Tai ūkinės paskirties technikos detalės, šovinių tūtelės (apie 20 vienetų), atsitiktinės šiukšlės, tarybinės monetos (apie 30 vienetų) ir kt. Iš radinių į JKM muziejų perduoti 127 XII–XX a. radiniai (2 pav.). Ankstyviausią radinių grupę sudaro: kalavijo skersinio, žalvarinių žiedų, apyrankių, pasaginių segių ar jų dalių fragmentai, žvangučiai (pakabučiai) ir t. t. Radiniai liudija čia buvusį XII–XIV a. kapinyną. Rasta ir vėlesnio laikotarpio, XV ar net XVI a. pradžia datuotų radinių, kurie galbūt sietini su kapinynu: žalvarinių papuošalų, juostinių žiedų, rakto galvutės fragmentų.

Radiniai iliustruoja ankstyvesnę nei Belvederio gynybiniai įtvirtinimai žmonių veiklą. Patogi geografinė padėtis leidžia kelti hipotezę, kad čia XIII–XIV a. galėjęs būti piliakalnis. Objektas yra 6,8 km į R nuo Veliuonos ir 1,1 km į V nuo Seredžiaus piliakalnių, ir pagal išsidėstymą patenka į LDK Nemuno piliakalnių gynybinės sistemos liniją. Su Belvederio gynybiniu įtvirtinimu siejamų radinių rasta aikštelėje ir jos aplinkoje. Jie datuojami XVII a. viduriu – XVIII a. viduriu (monetos, muškietos kulkos). Monetos priklauso ATR, o radinių, kurie atspindėtų kitų šalių kariuomenės veiklą (pvz., Švedijos, Rusijos), nerasta. Belvederio gynybinio įtvirtinimo teritorijoje rasti XX a. I pusės radiniai leidžia teigti, kad čia Pirmojo pasaulinio karo metu buvo apsistojusi carinės Rusijos kariuomenė, o per II Pasaulinį karą – Vermachto kariuomenė.

Belvederis Defensive Fortification and Cemetery

In 2017, a metal detector survey was conducted in roughly 3.16 ha at Belvederis Defensive Fortification and in its vicinity (Fig. 1) and 127 12th–20th-century finds were registered, the most interesting of which are connected with an unknown 12th–14th-century cemetery (Fig. 2). A sword crossguard, bronze rings, bracelets, penannular brooches, brooch fragments, and crotals (pendants) from that time were discovered. Mid-17th–mid-18th-century finds that should be associated the Belvederis defensive fortification: coins and musket balls were also registered.

Kęstutis Peseckas

Tenžės upės slėnio ties Kretinga žvalgomieji tyrimai 2016 m.

Iki 500 m pločio fliuvioglacialiniame slėnyje, kuris tęsiasi nuo Latvijos pasienio iki Klaipėdos, Lietuvos teritorijoje teka 4 upės: Kulšė, Sertupis, Tenžė ir Danė. Šio slėnio aplinkoje gausu geležies amžiaus radimviečių, tačiau iki šiol neaptikta ankstesniais laikotarpiais datuojamų objektų, nors netolimų slėnio apylinkių apgyvendinimą mezolito–bronzos amžiaus laikotarpiais liudija vos 8 km į V nuo Tenžės upės nutolęs Šventosios archeologinis kompleksas. Tenžės upės slėnio dalyje 1997 m. A. Bitinui vykdant geologinį Kretingos apylinkių kartografavimą daryti 6 gręžiniai. Dviejuose iš jų buvo aptikti iki 5,4 m storio sapropelio sluoksniai. Šie ežerinių nuogulų klodai liudija Tenžės upės slėnio dalyje tam tikrą laikotarpį egzistavus greičiausiai rininį (suformuotą nuo ledyno pakraščio krentančio vandens) ar senvaginio tipo ežerą. Būtent šio ežero pakrantėse, siekiant aptikti ežero egzistavimo laikotarpio žmonių apgyvendinimo pėdsakų, nuspręsta atlikti žvalgomuosius archeologinius tyrimus. Remiantis prielaida, kad mezolito–neolito bendruomenės daugiausia kūrėsi ežerų, o ne upių pakrantėse, tikėtasi aptikti būtent šiais laikotarpiais datuojamų archeologinių objektų.